

Д. В. Бізонич,
к. т. н., директор ТОВ "Еталонтехсервіс", м. Харків, Україна
ORCID ID: 0000-0002-0155-7615

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.6.85

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ РЕФОРМ У СФЕРІ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ У МЕЖАХ ГАЛУЗІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

D. Bizonych,
PhD in Technical Sciences, Director of "Etalontechservice" LLC, Kharkiv, Ukraine

EFFECTIVENESS OF REFORMS IN THE FIELD OF ENERGY EFFICIENCY AND ENERGY SAVING
WITHIN THE BOUNDARY OF THE HOUSING AND COMMUNAL ECONOMY OF MODERN
UKRAINE

У статті теоретично висвітлено та надано практичну оцінку результативності реформ у сфері енергоефективності та енергозбереження у межах галузі житлово-комунального господарства сучасної України й визначено подальші перспективні кроки щодо їх нормативно-правового удосконалення та розвитку. Наведено дієвість проекту "Реформи у сфері енергоефективності України" за підтримки Німецького товариства міжнародного співробітництва Deutsche Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit (GIZ GmbH). Здійснено комплексний аналіз Закону України "Про Фонд енергоефективності" й результативності діяльності даного Фонду. Проаналізовано законопроект № 2458 "Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань у сфері надання житлово-комунальних послуг" й визначено його недоліки. Надано пропозиції щодо покращення ситуації у сфері енергоефективності та енергозбереження у межах галузі житлово-комунального господарства сучасної України. Здійснено аналіз засад, завдань та положень енергетичної стратегії України на період до 2035 року "Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність". Охарактеризовано загальну ситуацію щодо впровадження реформ у сфері енергоефективності та енергозбереження у межах галузі житлово-комунального господарства та визначено головні перешкоди щодо їх успішної реалізації. Наведено основні Директиви Європейського Союзу і закони України (інтегровані з відповідними положеннями європейських директив), що регулюють функціонування ринку галузі житлово-комунального господарства як одного з найбільших споживачів енергетичних ресурсів. Розкрито актуальність та спрогнозовано позитивні наслідки від прийняття Закону України "Про енергоефективність". Визначено перспективні напрями подальших теоретико-практичних досліджень щодо результативності реформ у сфері енергоефективності та енергозбереження у межах галузі житлово-комунального господарства сучасної України.

The article substantiates the relevance of studying a set of issues on the effectiveness of modern reforms in the field of energy efficiency and energy conservation within the housing and communal services of Ukraine. Theoretically highlighted and provided a practical assessment of the effectiveness of reforms in the field of energy efficiency and energy conservation within the housing and communal services of modern Ukraine and identified further promising steps for their regulatory improvement and development. The effectiveness of the project "Reforms in the field of energy efficiency of Ukraine" with the support of the German Society for International Cooperation Deutsche

Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit (GIZ GmbH) is presented. A comprehensive analysis of the Law of Ukraine "On the Energy Efficiency Fund" and the effectiveness of this Fund. The bill №2458 "On Amendments to Some Laws of Ukraine Concerning the Settlement of Certain Issues in the Sphere of Housing and Communal Services" was analyzed and its shortcomings were identified. Proposals for improving the situation in the field of energy efficiency and energy saving within the housing and communal services sector of modern Ukraine are given. The ESCO mechanism is considered as one of the main tasks of energy efficiency and energy saving in the field of housing and communal services of modern Ukraine. An analysis of the principles, objectives and provisions of the energy strategy of Ukraine for the period up to 2035 "Security, energy efficiency, competitiveness". The general situation regarding the implementation of reforms in the field of energy efficiency and energy saving within the housing and communal services sector is described and the main obstacles to their successful implementation are identified. The main Directives of the European Union and the laws of Ukraine (integrated with the relevant provisions of European directives) governing the functioning of the market of housing and communal services as one of the largest consumers of energy resources are presented. The urgency and positive consequences of the adoption of the Law of Ukraine "On Energy Efficiency" are clarified. Perspective directions of further theoretical and practical researches concerning efficiency of reforms in the field of energy efficiency and energy saving within the field of housing and communal services of modern Ukraine are defined.

Ключові слова: державне регулювання, державне управління, директиви Європейського Союзу, енергетична стратегія, енергоефективність, енергозбереження, ЕСКО-механізм, житлово-комунальне господарство, реформи у сфері енергоефективності та енергозбереження, Фонд енергоефективності.

Key words: state regulation, public administration, European Union directives, energy strategy, energy efficiency, energy saving, ESCO mechanism, housing and communal services, reforms in the field of energy efficiency and energy saving, Energy Efficiency Fund.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

Сучасний етап розвитку української держави характеризується багатовекторністю реформ у різних сферах життєдіяльності країни. Це пояснюється необхідністю стратегічного реагування на виклики часу та суспільства. На особливу увагу заслуговують реформаторські зміни у сфері енергоефективності та енергозбереження у межах галузей вітчизняної економіки. З урахуванням того факту, що галузь житлово-комунального господарства сучасної України є однією із найбільш енергоємних галузей української економіки, актуальним постає питання дієвості сучасних реформ у сфері енергоефективності та енергозбереження у межах галузі житлово-комунального господарства України.

Отже, сьогодні в Україні відбуваються глибинні зміни, що впливають практично на всі види людської діяльності, зокрема і на сферу енергоефективності та енергозбереження і галузь житлово-комунального господарства. Остання потребує модернізації з низки причин, і не тільки тому, що вона є однією із найбільш технічно відсталих галузей економіки з багатьма проблемами, які особливо загострилися останнім часом. Важливим насамперед є те, що процес входження нашої держави до європейського простору потребує адаптації цієї сфери до відповідних соціальних стандартів, орієнтованих на

вирішення завдань, обумовлених Цілями сталого розвитку — 2030. Оскільки протягом десятиліть у галузі житлово-комунального господарства панували екстенсивні підходи до розв'язання проблемних питань, об'єктивно виникає необхідність пошуку інноваційних методів досягнення означених енергоефективних та енергозберігаючих цілей з урахуванням специфіки національного розвитку [1].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Багатовекторність питань пов'язаних із удосконаленням та розвитком сфери енергоефективності та енергозбереження у контексті різних галузей вітчизняної економіки, зокрема і галузі житлово-комунального господарства України; реформуванням енергетичної системи та житлово-комунального господарства вивчала низка провідних вчених споріднених галузей наукових знань.

Питання енергоефективності різних секторів економіки активно досліджували такі вітчизняні науковці: К. Братковська, В. Волков, Г. Дзяна, О. Комеліна, В. Лір тощо. Такими вченими, як С. Войт, В. Геєць, Н. Коваль, Д. Лук'яненко тощо, здійснено різнопланові наукові дослідження, що присвячені процесам реформування житлово-комунального господарства, зокрема методологічним аспектам його модернізації, удосконалення та розвитку.

Окрім робіт зазначених науковців, у контексті цього дослідження, на особливу увагу заслуговує науковий доробок нижченаведених авторів.

Економічний, техніко-технологічний та екологічний аспекти енергоефективності та енергозбереження у колективній монографії розглядали такі науковці: П. Макаренко, О. Калініченко, В. Аранчій [2]. У їх дослідженнях викладено теоретико-методологічні засади та методичні й практичні рекомендації енергоефективності і енергозбереження на національному, галузевому, регіональному рівнях і на підприємствах за видами економічної діяльності; охоплено питання розвитку енергетичної безпеки ринково розвинених країн і України, використання нетрадиційних відновлювальних і альтернативних джерел енергії; запропоновано організаційно-економічні, технологічні, технічні та екологічні рішення подальшого розвитку енергоефективності й енергозбереження; сформовано пропозиції щодо економічної та енергетичної оцінки та ефективності використання теплових, механічних, біологічних і природних джерел енергоресурсів, їх енергетичного аудиту і консалтингу у господарській та галузевій структурі національної економіки; здійснено комплексний аналіз досягнень і прорахунків у сфері енергоефективності та енергозбереження у різних галузях економіки.

Питанням формування концептуальних засад та теоретичних і прикладних основ процесу модернізації сфери житлово-комунального господарства міських агломерацій в умовах децентралізації та його фінансово-інвестиційного забезпечення присвячені наукові праці О. Топчія [1]. У них визначено особливості методології формування систем моніторингу, планування та прогнозування розвитку житлово-комунального господарства міських агломерацій; запропоновано методологічні підходи до підвищення його ефективності; обґрунтовано стратегічні орієнтири розвитку та особливості регулювання житлово-комунального господарства, здійснено оцінку його міжрегіональних диспропорцій тощо.

Комплекс питань щодо організаційно-економічних засад забезпечення енергоефективності житлового сектора України досліджується у роботах С. Щербіної [3]. У її працях надані теоретичні положення та інструментарій оцінювання організаційно-економічного забезпечення енергоефективності житлового сектора економіки; запропоновано науково-методологічний підхід до оцінюванні енергоефективності житлового сектора економіки, що включає сукупність методичних підходів до оцінювання потенціалу енергоспоживання та енергоефективності, ураховує вплив сукупності економічних, технічних і соціальних чинників, дозволяє прогнозувати та оптимізувати рівень споживання енергоресурсів; розроблено науково-методичний підхід до оцінювання потенційних можливостей забезпечення енергоефективності житлового сектора у регіональному розрізі; надано оцінку загального стану сфери енергоефективності та енергозбереження в економічних галузях.

Відаючи належне вже існуючому науковому здобутку, слід зазначити, що багатогранність і комплексність реформаторських дій, зміна тематичної нормативно-правової бази, необхідність відповідати швидкозмінним викликам часу та суспільства, аналіз та кореляція вже здійснених реформаторських кроків вима-

гає сьогодні на наукових засадах дослідити та оцінити результативність реформ у сфері енергоефективності та енергозбереження у межах галузі житлово-комунального господарства саме сучасної України. Все це підтверджує актуальність обраної теми, визначає предметність мети і змісту дослідження.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є теоретичне висвітлення та надання практичної оцінки результативності реформ у сфері енергоефективності та енергозбереження у межах галузі житлово-комунального господарства сучасної України й визначення подальших перспективних кроків щодо їх нормативно-правового удосконалення та розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У контексті комплексу реформаторсько-активних дій прогресивно-молодої управлінської команди чинного Президента України одним із основних завдань законодавчої та виконавчої гілок влади української держави є деталізований аналіз та об'єктивна оцінка результативності діючих реформ та своєчасна їх корекція з метою подальшого удосконалення та розвитку.

З урахуванням процесів євроінтеграції, останніми роками здійснено низку реформаторських кроків у сфері енергоефективності та енергозбереження у різних галузях вітчизняної економіки, зокрема і у найбільш енергоємній галузі житлово-комунального господарства.

Реформа енергоефективності є однією з пріоритетних реформ України, яка була, зокрема, передбачена Коаліційною угодою ще у 2014 році. Крім того, Україна взяла на себе зобов'язання щодо її виконання у відповідності до Директив Європейського Союзу, вступивши до Енергетичного Співтовариства та підписавши Угоду про Асоціацію з Європейським Союзом. Підвищення енергоефективності є необхідним елементом для зростання енергонезалежності країни та скорочення енергоємності економіки. Наразі показник енергоємності валового внутрішнього продукту за паритетом купівельної спроможності в Україні вдвічі вище ніж у більшості країн Європи. За останні роки був досягнутий значений прогрес у впровадженні реформи (особливо у секторі житлових будинків): прийняті важливі закони, підзаконні акти тощо. Однак більшість роботи з імплементації ще попереду. Реформа енергоефективності активно підтримується міжнародним співтовариством, зокрема Європейською Комісією, Світовим банком, Урядом Німеччини та іншими партнерами, які надають як технічну допомогу, так і співфінансують впровадження конкретних енергоефективних проектів [4, с. 12].

Сьогодні Міністерством розвитку громад та територій України здійснюється робота щодо досягнення високих показників розвитку енергоефективності і спрямована вона на вирішення завдань щодо забезпечення рентабельного функціонування та інвестиційної привабливості підприємств житлово-комунального господарства, створення конкурентного середовища на ринку житлово-комунальних послуг, технічне переобладнання, підвищення енергоефективності житлово-комуналь-

ного господарства та якості комунальних послуг у сучасних умовах. Реалізація таких заходів та завдань з реформи енергоефективності країни ведеться за підтримки проекту "Реформи у сфері енергоефективності України" Німецького товариства міжнародного співробітництва Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ GmbH) [5]. За підтримки GIZ GmbH розроблено механізм імплементації тематичних вимог директив Європейського Союзу в національне законодавство відповідно до Угоди про асоціацію; спільно із закладами вищої освіти розроблено та представлено Міністерству освіти і науки України документи, що містять опис необхідних кваліфікаційних навичок для роботи у сфері енергоефективності; створено енергетичні інноваційні центри; здійснюється робота щодо фахового інформування суб'єктів енергетичної сфери, консалтингу, розробки інструментів впровадження складових реформи тощо.

Така реформа визрівала тривалий час. Підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, Україна зобов'язалася економити традиційні паливно-енергетичні ресурси завдяки підвищенню енергоефективності, а також використанню нетрадиційних і відновлювальних джерел енергії. У межах Угоди за останні п'ять років у вітчизняній енергетичній сфері було прийнято низку ключових законів, які мають гармонізувати українське законодавство з європейським: "Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку" (закон прояснив поняття "співвласники будинку"), "Про Фонд енергоефективності" (його метою є надання фінансової та технічної допомоги для енергомодернізації житла), "Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання" (передбачає обов'язкове встановлення лічильників), "Про енергетичну ефективність будівель" (запроваджує обов'язкову сертифікацію енергетичної ефективності), "Про житлово-комунальні послуги" (передбачає нову класифікацію житлово-комунальних послуг, виводить із тарифів витрати на абонентське обслуговування) тощо [6, с. 151].

Реформи у сфері енергоефективності та енергозбереження мають логічно пов'язуватися із іншими реформами у країні. Так, у 2015 році в Україні розпочалася реформа житлово-комунального господарства, яка передбачає вдосконалення системи фінансування житлово-комунального господарства, здійснення ефективної тарифної політики, підвищення енергоефективності будівель, демонополізацію житлово-комунального господарства. Ці заходи покликані розвинути конкурентне середовище на ринку обслуговування житла, а отже, забезпечити якісніші послуги у галузі житлово-комунального господарства. Закон України "Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку" став поштовхом для усвідомлення ролі та відповідальності співвласників будинку за майбутнє свого житла. Об'єднання співвласників багатоквартирних будинків стали також найбільшими агентами у впровадження програм енергоефективності, які запровадила держава як на національному, так і місцевому рівнях. Однією з наймасштабніших програм став Фонд енергоефективності, який створений із метою надання фінансової та технічної допомоги для енергомодернізації багатоквартирних будинків. Об'єднання співвласників

багатоквартирних будинків мають реальну можливість отримати від Фонду кредити та гранти на енергоефективні заходи [6, с. 171].

Отже, якісною складовою реформи енергоефективності є прийняття Закону України "Про Фонд енергоефективності" від 08.06.2017 № 2095-VIII. Відповідно до Закону Фонд енергоефективності утворюється з метою підтримки ініціатив щодо енергоефективності, впровадження інструментів стимулювання і підтримки здійснення заходів з підвищення рівня енергетичної ефективності будівель та енергозбереження, зокрема у житловому секторі, з урахуванням національного плану щодо енергетичної ефективності, зменшення викидів двоокису вуглецю з метою виконання Паризької угоди, впровадження *acquis communautaire* Європейського Союзу та Договору про заснування Енергетичного Співтовариства, забезпечення дотримання Україною міжнародних зобов'язань у сфері енергоефективності. Фонд може отримувати від урядів, агентств та установ іноземних держав, а також від міжнародних фінансових організацій (далі — донорів) фінансові внески та допомогу у формі цільових грантів чи в інший спосіб на підставі відповідного договору. Фонд забезпечує незалежний і прозорий окремий облік таких внесків та допомоги відповідно до законодавства України. Фонд утворюється для сприяння досягненню сукупного енергозбереження у кінцевому споживанні з урахуванням національних цілей України щодо енергоефективності, а також для реалізації заходів, спрямованих на їх досягнення, що визначаються у національних планах з енергоефективності та схвалюються Кабінетом Міністрів України. Методика розрахунку економії енергії затверджується Кабінетом Міністрів України відповідно до *acquis communautaire* Європейського Союзу та Договору про заснування Енергетичного Співтовариства [7].

Сьогодні Фонд енергоефективності нараховує більше 200 актуальних проектів на загальну суму 1,5 млрд грн; програмами Фонду охоплено більше 18 тис. сімей. За умови реалізації зазначених проектів покращиться економічна та екологічна ситуації у країні: річне скорочення викидів CO₂ становитиме більше 24 тис. тонн на рік, а Україна щорічно буде економити більше 105 млн грн й матиме змогу перерозподілити дані кошти на інші сфери суспільного життя.

У контексті реформ у сфері енергоефективності та енергозбереження неоднозначним вбачається ухвалення законопроекту № 2458 "Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань у сфері надання житлово-комунальних послуг". Законопроектом передбачено удосконалення норм і положень чинного законодавства у сфері надання житлово-комунальних послуг, а також врегулювання питань перехідного періоду, що виникають у зв'язку із введенням у дію Закону України "Про житлово-комунальні послуги" та необхідністю прийняття співвласниками усіх багатоквартирних будинків (незалежно від обраної ними форми управління багатоквартирним будинком) рішень про моделі організації договірних відносин з виконавцями комунальних послуг (крім послуг з постачання та розподілу електричної енергії та природного газу). Законом передбачено внесення змін до законів України "Про місцеве самоврядування в Україні", "Про

ринку природного газу", "Про житлово-комунальні послуги", "Про державне регулювання у сфері комунальних послуг", "Про теплопостачання", "Про метрологію та метрологічну діяльність", "Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання" [8]. Здійснивши аналіз вищезазначеного законопроекту ми дійшли висновку, що реалізація його положень у певній мірі може зашкодити газовому ринку та негативно позначитися на реалізації енергозберігаючих (енергоефективних) заходів, що призведе до їх подорожчання. У зв'язку із цим, вбачається необхідність у подальшому узгодженні вітчизняного законодавства з підходами Європейського Союзу.

Отже, реформи у сфері енергоефективності та енергозбереження загалом, і Фонд енергоефективності, як їх складова, зокрема, відіграватимуть важливу роль у стабілізації вітчизняної економіки після поточної епідеміологічно-економічної кризи, оскільки сфера енергоефективності та енергозбереження постає новим ринком для України, на якому активно створюється новий бізнес та нові робочі місця.

У зв'язку із цим, важливим вбачається сьогодні реалізувати такі заходи:

- на законодавчому рівні визначити об'єднання співвласників багатоквартирних будинків основою реформ у сфері енергоефективності та енергозбереження;

- з метою збільшення кількості проектів Фонду енергоефективності Міністерству розвитку громад та територій необхідно активізувати інформаційно-популяризаторську діяльність щодо енергоефективності шляхом реалізації низки семінарів, тренінгів, форумів тощо, зокрема і в онлайн форматі;

- внести зміни до Закону України "Про державний бюджет України на 2021 рік" з метою збільшення асигнувань на реалізацію проектів Фонду енергоефективності тощо.

Одним із аспектів реформ у сфері енергоефективності та енергозбереження є запровадження енергосервісу або так званого ЕСКО-механізму, спрямованого на стимулювання залучення приватних інвестицій (ЕСКО-компаній) у термомодернізацію бюджетних закладів. Сутність ЕСКО-механізму полягає у тому, що ЕСКО-компанія за власні кошти реалізує у бюджетному закладі необхідні заходи з енергоефективності, які потім повертає з отриманої економії витрат на оплату спожитих ресурсів, і за рахунок цієї ж економії отримує прибуток протягом обумовленого у договорі (ЕСКО-контракті) періоду часу. Окрема стаття 18 Директиви 2012/27/ЄС вимагає створення сприятливих умов для розвитку ринку послуг енергосервісу. ЕСКО-механізм визначений одним із основних завдань енергоефективності у бюджетній сфері та галузі житлово-комунального господарства у прийнятій Енергетичній стратегії України на період до 2035 року [6, с. 157].

З урахуванням актуальної тривалості своєї реалізації, на окрему увагу заслуговує аналіз Енергетичної стратегії України на період до 2035 року "Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність", що була схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 р. № 605-р. Дана стратегія визначає стратегічний напрям розвитку енергетичної сфери Ук-

раїни та має на меті забезпечити її модернізацію разом із зменшенням залежності від імпорту енергетичних ресурсів.

Відповідно до стратегії, до 2025 року має відбутися оптимізація та інноваційний розвиток енергетичної інфраструктури. Ключовими завданнями на ці 5 років мають стати: створення механізмів для залучення інвестицій у енергетичну галузь для модернізації генеруючих потужностей; залучення інвестицій у відновлювану енергетику; розвиток розподіленої генерації; впровадження Smart Grids; розвиток інфраструктури для електромобілів тощо. У період до 2035 року має відбутися забезпечення сталого розвитку. У секторі генерації на цьому етапі передбачається залучення інвестицій для заміни генеруючих потужностей, що мають бути виведені до того часу. Для підвищення енергоефективності при споживанні передбачається запровадження стандартів будівництва "пасивний дім" (з майже нульовим споживанням енергії на обігрів), а також досягнення цільових показників скорочення викидів згідно з Національним планом скорочення викидів від великих спалювальних установок та запровадження в Україні системи торгівлі квотами на викиди парникових газів [4].

Велика увага у стратегії відводиться питанню підвищення енергоефективності. Ключовими завданнями стратегії у сфері енергоефективності є:

- впровадження на державних та муніципальних будівлях, а також на підприємствах системи енергетичного менеджменту;

- стимулювання енергозбереження на рівні споживачів, формування енергоефективної свідомості у громадян;

- стимулювання підвищення енергоефективності шляхом імплементації монетизації субсидій кінцевому споживачеві, мінімізація обсягів субсидування у перспективі;

- забезпечення обліку генерації та використання всіх форм енергії та енергоресурсів (електроенергія та тепла енергія, природного газу тощо);

- підвищення енергоефективності житлового сектору шляхом створення інструментів державної технічної та фінансової підтримки;

- запровадження механізмів стимулювання енергоефективності у житловій сфері (енергетичний аудит, фінансові інструменти тощо); підтримка ініціатив з підвищення енергоефективності будівель; реалізація демонстраційних та пілотних проектів тощо [4, с. 75—76].

Сьогодні неможливо об'єктивно стверджувати про стовідсотково-вдалу реалізацію даної стратегії. Це пов'язано із нестабільними та непередбачуваними у майбутньому соціально-економічною, епідеміологічною ситуаціями, відсутністю культури політичної та управлінської спадкоємності тощо.

Але сучасна Україна активно рухається у напрямку підвищення енергоефективності, зокрема виконання своїх цільових показників, прийнятих у межах Договору про Енергетичне Співтовариство. За рівнем споживання енергоносіїв на одиницю валового внутрішнього продукту Україна перевищує середній рівень у країнах Європейського Союзу більш ніж у двічі, тому потенціал для розвитку ефективного використання

Таблиця 1. Базові Директиви Європейського Союзу і закони України (інтегровані з відповідними положеннями європейських директив)

ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ І УКРАЇНИ У СФЕРІ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ	
Ринок галузі житлово-комунального господарства	
Європейське законодавство (Acquis communautaire)	Українське законодавство
Директива 2002/91/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу про енергетичну ефективність будівель.	Закон України «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг» від 09 липня 2010 р. № 2479-VI.
Директива 2006/32/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу про ефективність кінцевого використання енергії та енергетичні послуги, а також про скасування Директиви 93/76/ЄЕС.	Закон України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу» від 16 червня 2011 р. № 3533-VI.
Директива 2010/31/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу щодо енергетичної ефективності будівель.	Закон України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації» від 9 квітня 2015 р. № 327-VIII.
Директива 2012/27/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу про енергоефективність тощо	Закон України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» від 14 травня 2015 р. № 417-VIII.
	Закон України «Про особливості доступу до інформації у сферах постачання електричної енергії, природного газу, централізованого постачання гарячої води, централізованого питного водопостачання та водовідведення» від 10 грудня 2015 р. № 887-VIII.
	Закон України «Про Фонд енергоефективності» від 08 червня 2017 р. № 2095-VIII.
	Закон України «Про енергетичну ефективність будівель» 22 червня 2017 р. № 2118-VIII.
	Закон України «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання» від 22 червня 2017 р. № 2119-VIII.
	Закон України «Про житлово-комунальні послуги» від 09 листопада 2017 р. № 2189-VIII тощо

Джерело: складено автором на основі [2].

енергії в Україні є величезним. Значна частина потенціалу досі залишається невикористаною як на державному, так і на місцевому рівнях, що призводить до значних економічних втрат і загалом негативно впливає на економіку держави. Однією із основних перешкод для енергозбереження в Україні є те, що значна кількість необхідних первинних та вторинних законодавчих актів досі не прийнято, наприклад, Закон України "Про ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів". Крім того, поліпшення координації між органами виконавчої влади, експертними організаціями та донорами є необхідною передумовою для подальшого прогресу у впровадженні програм та заходів з енергоефективності [2].

Отже, Україна має намір скоротити свій високий рівень енергоспоживання, який з економічної точки зору значною мірою обтяжує як державний бюджет і підприємства, так і населення. Уряд розпочав впровадження відповідних реформ, проведення яких є нагально необхідним і диктується наближенням до Європейського Союзу, але їхнє просування відбувається вкрай повільно. Інституційні повноваження щодо проведення реформ визначені нечітко. Нові законопроекти розпорошуються між інституціями, а інформаційна основа для перевірки процесів імплементації носить фрагментарний характер. Жодна інституція не має достатньо кваліфікованого персоналу. Тому їх спроможність щодо ефективного впровадження процесу реформ є обмеженою [9]. У зв'язку із цим, актуальним сьогодні вбачається продовження надання підтримки вітчизняним інсти-

туціям відповідальним за впровадження процесу реформ у сфері енергоефективності та енергозбереження — Міністерству розвитку громад та територій та Державному агентству з енергоефективності та енергозбереження організацією Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, яка покликана підвищити спроможність національних інституцій щодо результативного впровадження реформ у сфері енергоефективності та енергозбереження (фахове інформування, консалтинг, розробка планів та інструментарію впровадження реформи тощо).

Слід відмітити, що сучасна реформа енергоефективності вбачається нам багатокomпонентною та вимагає змістовного урахування відповідної ресурсної бази: технологічної, організаційної, фінансової тощо. Така реформа має логічно поєднувати у собі збалансовані та прозорі відносини між усіма суб'єктами енергетичної сфери, а особливо співвідноситися з іншими реформами української держави, зокрема з такими: житлова реформа, реформа субсидій, реформа енергоринків, будівельна реформа тощо. Це досягається постійним удосконаленням тематичної нормативно-правової бази.

Також варто зазначити, що гостра респіраторна хвороба COVID-19, спричинена коронавірусом SARS-CoV-2, суттєво призупинила впровадження реформ у сфері енергоефективності та енергозбереження в Україні, у зв'язку із перерозподілом фінансових, організаційних ресурсів на заходи пов'язані із протистоянням пандемії.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

У представленій статті сформульовано та вирішено актуальне наукове завдання у галузі "Державне управління", що полягає у теоретичному висвітленні та наданні практичної оцінки результативності реформ у сфері енергоефективності та енергозбереження у межах галузі житлово-комунального господарства сучасної України й визначенні подальших перспективних кроків щодо їх нормативно-правового удосконалення та розвитку.

Відповідно до поставленої у роботі мети, узагальнення результатів проведеного дослідження надало можливість сформулювати низку висновків і пропозицій, що мають теоретико-практичне значення.

Після підписання у 2014 році Угоди про асоціацію з Європейським Союзом та членства в Європейському енергетичному співтоваристві, Україна взяла на себе зобов'язання щодо проведення важливих енергетичних реформ. Директиви Європейського Союзу стосовно енергетики повинні й надалі поступово впроваджуватись у національне законодавство. Процес реформування вже має перші результати, наприклад: у квітні 2015 року Верховна Рада України прийняла закон щодо діяльності енергосервісних компаній, у червні 2017 року — закон про енергоефективність у будівлях тощо. Проте, досі цей процес просувався дуже повільно: майже всі терміни реалізації часткових реформ вже перевищені на кілька років, нормативні акти та інші правові норми, необхідні для впровадження нових законів, приймаються фрагментарно. Інституційні обов'язки незрозумілі, а працівники органів влади не мають досвіду та ноу-хау для просування процесів реформ [10].

Болючим питанням енергетичної політики країни є регулювання енергетичних послуг, зокрема соціальна складова — ціна енергетичних послуг для населення та його спроможність оплачувати ці послуги. Проблемними залишаються надійність і якість енергозабезпечення населення, що обумовлено неспроможністю підприємств житлово-комунального господарства ефективно працювати у ринкових умовах. Отже, необхідним і актуальним є формування конкурентного середовища на вітчизняних енергетичних ринках та гармонізація українського енергетичного законодавства до стандартів Європейського Союзу [2, с. 19].

З урахуванням тривалого визрівання реформи, узагальнюючи наведемо базові Директиви Європейського Союзу і закони України (інтегровані з відповідними положеннями європейських директив), що регулюють функціонування ринку галузі житлово-комунального господарства як одного з найбільших споживачів енергетичних ресурсів (табл. 1).

Порядок імплементації Україною зобов'язань у межах членства в Енергетичному Співтоваристві, зокрема шляхом внесення необхідних змін до законодавства України, визначено у розпорядженні Кабінету Міністрів України від 03.08.2011 р. № 733-р "Про затвердження плану заходів щодо виконання зобов'язань у рамках Договору про заснування Енергетичного Співтовариства". Одними з першочергових кроків у цьому напрямі

стало прийняття Законів України "Про ринок природного газу" та "Про ринок електричної енергії", а також, постанови Кабінету Міністрів України "Про невідкладні заходи щодо реформування системи управління Єдиною газотранспортною системою України". Звичайно, реформування житлово-комунального господарства країн Європейського Союзу відбулося завдяки розвитку економіки, за фінансової допомоги та за стандартами Європейського Союзу і досягло значних успіхів у результаті трансформації підприємств житлово-комунального господарства (реструктуризації, демонополізації, лібералізації ринку, приватизації), привнесення дієвих засобів управління (регулювання) та впровадження ринкових методів ціноутворення [2]. У зв'язку з цим, актуальним вбачається продовження вивчення та застосування тематичного європейського досвіду в сучасні українські реалії із допомогою міжнародних організацій.

Перспективними завданнями сьогодні для галузі житлово-комунального господарства та житлового сектора є прийняття підзаконних нормативно-правових актів для забезпечення функціонування законів України "Про Фонд енергоефективності", "Про енергетичну ефективність будівель", "Про житлово-комунальні послуги", "Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання", прийняття Закону України "Про енергоефективність", який повинен закласти фундамент із кращими європейськими практиками, щоб підвищити енергоефективність національної економіки та її конкурентоспроможність [3, с. 8]. Сьогодні удосконалення законопроекту "Про енергоефективність" відповідно до вимог Директиви 2012/27/ЄС є вкрай актуальним, адже його прийняття закладе основи для зменшення енергетичної залежності та підвищення конкурентоздатності сучасної України. Цей законопроект має замінити застарілий Закон України "Про енергозбереження" від 01 липня 1994 року. Із прийняттям цього закону відбудеться запровадження європейських принципів та механізмів, що дозволить стимулювати ефективне використання енергетичних ресурсів у різних галузях вітчизняної економіки, найперспективнішою з яких вбачається галузь житлово-комунального господарства.

Логічними напрямками подальших теоретико-практичних досліджень щодо результативності реформ у сфері енергоефективності та енергозбереження у межах галузі житлово-комунального господарства сучасної України вважаємо такі:

— оцінка спроможності сучасного інструментарію державної підтримки енергоефективності у галузі житлово-комунального господарства України та запропоновання шляхів його удосконалення;

— результативність вітчизняних напрацювань щодо імплементації Директиви 27 Європейського Союзу "Про енергоефективність";

— оцінка нормативно-правової бази щодо реалізації інструментів державної підтримки енергозберігаючих (енергоефективних) заходів у галузі житлово-комунального господарства сучасної України тощо.

Результати цього наукового дослідження, наведені висновки і пропозиції слугують підґрунтям для подальшого удосконалення реформ у сфері енергоефектив-

ності та енергозбереження у межах галузі житлово-комунального господарства сучасної України і подальших наукових досліджень та студій.

Література:

1. Топчій О.О. Модернізація сфери житлово-комунального господарства міських агломерацій в умовах децентралізації: автореф. дис. док. екон. наук: 08.00.05. Одеська національна академія харчових технологій. Одеса. 2020. 42 с.

2. Енергоефективність та енергозбереження: економічний, техніко-технологічний та екологічний аспекти: колективна монографія / Кол. авторів; за заг. ред. П.М. Макаренка, О.В. Калініченка, В.І. Аранчій. Полтава: ПП "Астрая", 2019. 603 с.

3. Щербініна С.А. Організаційно-економічні засади забезпечення енергоефективності житлового сектора України: автореф. дис. кан. екон. наук: 08.00.03. Національний університет "Полтавська політехніка ім. Ю. Кондратюка". Полтава. 2020. 24 с.

4. Система енергоефективності в Україні (проект для обговорення). Deutsche Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit (Giz) GmbH. 30 липня 2018 р. URL: <https://www.minregion.gov.ua> (Дата звернення: 28.02.2021 р.).

5. Реформи в сфері енергоефективності — нові можливості для розвитку громад. Офіційний вебсайт Міністерства розвитку громад та територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua> (Дата звернення: 03.03.2021 р.).

6. Історії успіху реформ. Збірка / За заг. ред. Ірини Коссе; Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. К.: 2019. 260 с.

7. Закон України "Про Фонд енергоефективності" від 08.06.2017 № 2095-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (Дата звернення: 03.03.2021 р.).

8. Прийнято Закон "Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань у сфері надання житлово-комунальних послуг". URL: <https://www.rada.gov.ua>. (Дата звернення: 02.03.2021 р.).

9. Реформи у сфері енергоефективності в Україні (завершено). Deutsche Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit (Giz) GmbH. URL: <https://www.giz.de>. (Дата звернення: 01.03.2021 р.).

10. Реформи для ефективного енергоспоживання. Deutsche Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit (Giz) GmbH. URL: <https://www.giz.de>. (Дата звернення: 02.03.2021 р.).

References:

1. Topchij, O.O. (2020), "Modernization of the sphere of housing and communal services of urban agglomerations in the conditions of decentralization", Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, Odessa National Academy of Food Technologies, Odessa, Ukraine.

2. Makarenko, P.M., Kalinichenko, O.V. and Aranchij, V.I. (2019), Enerhoefektyvnist' ta enerhozberezhennya: ekonomichnyj, tekhniko-tekhnologichnyj ta ekolohichnyj aspektu: kolektyvna monohrafiia [Energy efficiency and energy saving: economic, technical-technological and ecological aspects: collective monograph], PE "Astraya", Poltava, Ukraine.

3. Scherbinina, S.A. (2020), "Organizational and economic principles of ensuring energy efficiency of the housing sector of Ukraine", Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, National University "Poltava Polytechnic named after Yuri Kondratyuk", Poltava, Ukraine.

4. GIZ (2018), "Energy efficiency system in Ukraine (project for discussion)", available at: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2018/09/GIZ-brochure.pdf> (Accessed: 28 February 2021).

5. Minregion (2019), "Energy efficiency reforms are new opportunities for community development", available at: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/energoefektivnist-ta-energozberezhennya/mizhnarodniy-dosvid/reformi-v-sferi-energoefektivnosti-novi-mozhливosti-dlya-rozvitku-gromad/> (Accessed: 03 March 2021).

6. Kosse, I. (2019), Istorii uspikhu reform [Success stories of reforms], Institute for Economic Research and Policy Consulting, Kyiv, Ukraine.

7. Verkhovna Rada of Ukraine (2017), Law of Ukraine "On the Energy Efficiency Fund", available at: <https://zakon.rada.gov.ua> (Accessed: 03 March 2021).

8. Rada (2020), The Law "On Amendments to Certain Laws of Ukraine Concerning the Settlement of Certain Issues in the Sphere of Provision of Housing and Communal Services" was adopted, available at: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/200398.html> (Accessed: 02 March 2021).

9. GIZ (2020), "Energy efficiency reforms in Ukraine (completed)", available at: <https://www.giz.de/en/worldwide/62753.html> (Accessed: 01 March 2021).

10. GIZ (2018), "Reforms for energy efficiency", available at: <https://www.giz.de/en/downloads/giz2018-ua-ee-reform-ukraine.pdf> (Accessed: 02 March 2021).

Стаття надійшла до редакції 12.03.2021 р.

www.dy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net
тел.: (044) 223-26-28, (044) 458-10-73